

Yapay Zeka konularıyla uğraşan kimselerin işin ahlaki taraflarıyla pek ilgilendiğini görmedim. Eski doktora danışmanım *nasılsa yapılamaz* havasındaydı, *Strong AI* denen ve *insan gibi düşünen* makinelerin yakın gelecekte pek de makul bir ihtimal olmadığını düşünürdü.

Bu konuda hemen hemen iki kamp var, birincisi *Singularity* dedikleri Yapay Zeka'nın kendini üretebildiği noktaya 2040 civarında ulaşılacağını düşünüyor, Ray Kurzweil bu ismin önde gelen isimlerinden. Diğer kamp sorunları görüyor ve problemlerin aşılmasının daha uzun zaman alacağını, belki de mümkün olmadığını iddia ediyor, çünkü insan düşüncesinin onun bedeni ve kültürüyle doğrudan bir ilişkisi mevcut ve bunu bu bedene sahip olmayan bir yazılımda taklit etmek mümkün olmayabilir.

2008'de 5 dakikalık bir çet esnasında, 12 kişiden 3'ü (yani %25'i) bilgisayarla konuştukları halde, onun insan olduğunu düşündüler. Turing testi denen bu testi geliştiren Alan Turing, 2000 senesinde bu oranın %30 olacağını iddia etmişti ki bugün bu orana hayli yakınız. Yani İnternette çet yaptığınız (veya twitleştığınız) birinin organik değil yapay zekaya sahip olma ihtimali giderek kuvvetleniyor.

Şahsen bu konudaki fikrim, Turing testinin geçilmesine gerek kalmadan, makinelerin insanların erişemeyeceği bir zekaya sahip olabilecekleri, yani Turing'in *antropomorfik* (insan-biçimli) ölçüsünün pek de geçerli bir ölçü olmadığı. Turing'in testi, mesela uçakların ne kadar kuş gibi uçabildiklerini ölçüyor, bu hedef bugün bile erişilmiş değil ancak kuşlardan daha kuvvetli, daha çok yük taşıyan dev uçaklar mevcut; aynı şekilde hala insan gibi yürüyebilen makineler yapamıyoruz belki ama insan çok daha verimle çalışan ve insanın onlarsız yaşayamadığı makinelerimiz var.

Bunun gibi, insan becerilerini, bilhassa sosyal ve kültürel becerilerini taklit eden makinelerin üretilmesi uzun zaman alabilir, ancak günlük hayata ilişkin pek çok işi, mesela araba kullanmayı, evi idare etmeyi, eğitimi, araştırmayı ve uzmanlaşma (yani insanın makinalaşmasını) gerektiren her konuyu insandan daha iyi yapacak makineler üretmek yakın gelecekte mümkün. Halihazırda *otonomobiller* var mesela, belki beş yıla kadar şoförsüz arabalar ticarileşecek. İnsanlar giderek makineler olmadan tasarım ve üretim yapamaz hale geliyor ve makineleri kullanmak insanlarla uğraşmaktan daha kolay hale geliyor. Apple'ın Çin'deki üretimini yapan Foxconn isimli şirket işçilerinin büyük kısmını robotlarla değiştirmeyi planlıyor, Nietzsche hakkında derin sohbetler edecek bir makine yapmak uzun sürebilir ancak içtiğimiz sudan, yürüdüğümüz yola kadar onlara muhtacız.

Buna ihtiyacımız da var. Çünkü insan zihninin kapasitesi 7 milyarlık *ailenin* ihtiyacına cevap vermekten uzak; enerji sıkıntısını aşmanın önemli bir yolu, enerji kullanımını insan tasarrufundan mümkün olduğunca uzaklaştırmak; mesela arabaların otonom hareket etmesi, trafiğe ve yol şartlarına göre optimum yakıt harcamasıyla hareket edilmesi demek, bunu sinirlendiğinde gaza basan, keyfi yerindeyken sallana sallana giden, her gün aynı yolda aynı trafiği çekip, alternatif yol aramayan insan şoförlerle yapmak imkansız.

Ancak ahlaki soru orada duruyor; bu bahsettiğim aslında bildiğimiz anlamda insanlığın sonu. *Makineler düşünebilir mi* gibi çok da gerekli görmediğim soruların ötesinde, insanlar makinesiz

yaşayamaz hale geliyor, varsın düşünmesin, biz onsuz yaşayamadıktan sonra düşünse ne olacak, düşünmese ne olacak?

Eski yazıların birinde, *bir gözün görmek için gözlüğe ihtiyacı varsa, bir gözlüğün de görmek için göze ihtiyacı var demektir* babında bir örnek vardı; yani belki robotlar insan zekasının gerektirdiği bazı şeyleri yapamayacak, ancak robotlarla insanlar o kadar içiçe geçmiş olacak ki, ha göz, ha gözlük, ikisinden biri olmadığında göremiyorsak, hangisi olduğumuzun bir önemi olmayacak.

Yapay Zeka konusunda çalışırken içimde beliren isteksizliğin kaynağı büyük ölçüde buydu. Etraflıca düşünüldüğünde, bugün bazılarınca nükleer silahların ortaya çıkmasındaki liderliği eleştirilen Oppenheimer'ın ve Manhattan Projesi'nin yaptığından fazlasını yapabilir, insan hayatını kolaylaştıran her şey, bir noktada insanı olduğu çevreden koparıp, anorganik, tuhaf bir yaşam formuna çeviriyor. Teknolojiyle arası ılıman olanların hayatında bu hissedilmiyor olabilir henüz, ancak benim gibi elinin altında bilgisayar olmazsa kendini *yalnız* hisseden biri için bu hayli belirgin.

Ne yapmalı? Teknoloji dönülmez bir yol. Dünyayı durdurup, hadi herkes yüz sene öncesindeki gibi yaşasın diyemezsiniz; elimizde bir sihirli değnek olup yüz sene öncesine gitsek de sonunda dönüp dolaşıp geleceğimiz yer bugünkü nokta. Yeryüzü insan merkezli tek bir otoritenin yönetebileceği bir yer değil, dünya devleti eğer mümkün olarsa muhtemelen robotlar, yazılımlar falan bizi yöneteceği için mümkün olacak; böyle bir otorite olmadığı sürece de zaten teknolojiye yön vermek mümkün değil.

Çözüm bulduğımda teslim olmayı tercih ettim. Foundalis diye bir adamın yaptığı gibi, *bu işler bizi yok edecek* diyip bırakmak da mümkün belki. Tuhaf *kadercilik* burada da işe yaradı, takdir neyse o olacak, ne daha azı, ne daha fazlası, eğer insanın sonu kendi yaptığı makinelerin eliyle gelecekse, buyursun gelsin. Benim de çorbada azıcık tuzum olursa ne mutlu.

Bunu hayatımın diğer taraflarıyla nasıl bağdaştırdığımı, mesela sabah namazını kılıp, akabinde Yapay Zeka makalesini nasıl okuduğumu soranlar olabilir; ya birine inanır insan, ya diğerine... Mesele o kadar basit değil tabi, yine de ben de şaşıyorum. Bir tarafta hemen tüm *inananları* susturacak kadar tanrısızlık edebiyatına vukuf, bir tarafta hikmetin her noktasında Allah'ın tecellisini görmek.

Hamiş: Bunu yazdığım sıra Internet bağlantım olmadığı için link veremedim, Google'da *Autonomous Vehicle* diyerek arabalara, *Exoskeleton* diyerek bedene giyilen robotlara, Singularity diyerek de malum kavrama ilişkin arama yapabilirsiniz.